

EGY ÉRTELMISÉGI PUSZTAKÉPE

Amikor 1997-ben kérdőre vontam magam, vajon honnan származott bennem az a pusztakép, aminek következtében úgy készültem 1980 augusztusában Kondorpusztára, hogy napellenzős szerkezetek elkészítésén törtem a fejem, nem tudtam másra gondolni, mint sok-sok gyerekkorom óta ismert, jól belém ivódott festményre, képre, amelyeken sehol egy fa, egy bokor, csak a sívó homok, és vagy egy nyáj, vagy egy csorda, vagy egy ménes a gémeskút mellett, tikkadtan, itatásra várva.

Barátaim, akik az egy hónapos pusztai viszontagság sorozatra készítettek fel, tősgyökeres fővárosi, és részben dunántúli elszármazottak, el sem tudták képzelni, velem együtt, hogy hogyan lehet akár csak egy könyvet is elolvasni, ha nincs az oltalmazó árnyék. Így azután, ha ráértem volna felkészülni első pusztai kirándulásomra, a napernyővel, ágfonatokkal, széktámlára erősíthető árnyékoló lemezzel, nem néztem volna ki különbül, mint kedves gyerekkori Verne regényem, *A tizenöt éves kapitány* Zebulon bácsija, aki a könyv illusztrációjaként lepkehálóval szalad a tájban, emlékezetes képtelenségérzést kiváltva.

Kondorpusztán aztán csak a Kiskunsági Nemzeti Park tanyaudvarán nem volt fa, különben akadt egy-egy itt is, emitt meg amott pedig ligetekben is előfordult, szabályos sorokban, megkötötték vele a homokot. (A Kiskunsági Nemzeti Park tanyája, ahol egy hónapon át kísérleteztünk tízen, hogy egy jurttát elkészítsünk és felállítsunk, ma már egy osztrák állampolgár tulajdona. Közben tájjellegű állatok tartás fejében lakták, s amikor nem lakták, ez volt a gyakoribb, ránézett, amíg élt, a vidék halásza, pusztai viszonylatban a tanya szomszédságában épült halászkunyhóból. A halász maga építette kunyhóját ma rendben tartja a Nemzeti Park. A pusztai „tanösvényen” ez az egyik állomás, halászeszközökkel. Egy közülük máig is megvan, egy lyukacsos fenekű csónak, a halórzó. Ezt körülményesebb lenne az emlékebe vihető egyéb eszközöknél, amilyen a varsa, a szigony volt, elmozdítani.)

De az általunk használt tanyát is szegélyezte két oldalról facsoport, ahogy a környék tanyáinak majd mindegyikét. Talán a tanyaudvarok is csak azért lettek csupasok, mert a szokásos eperfákat kivágták, választva inkább a tűző napot, mint a fával járó kellemetlenségeket. (Érés idején dagasztani

lehet a ragacsos termést, és a legyek hada lepi a földet, hogy zizegésüktől hangos az udvar. Fényes hátú, városi viszonylatban húsbogárnak ismert fajta, amely a tanyavilágban a szerves anyagokat, trágyát lepi, a fertőzéseket okozva.)

1980-ban tízünk közül nyolcan akkor ismerkedtünk meg az Alfölddel. Egy házaspárt rokoni szálak kötöttek a vidékhez, az asszony a közelben született, Ők csodálták a legjobban, hogy a jurtázásból, és az egvivásúak közül néhányan szívesen járunk át dolgozni egy közeli tanyára. Gazoltunk, kapáltunk, ellenértékként konyhánkat gazdagítva friss zöldséggel, baromfi-val, frissen fejt tejjel.

A letelt hónap végén, amikor a felépült lemezzáró nyílásos jurtában vendégül fogadtuk a tanyasi érdeklődőket, s Budai Ilona hangja úgy szólt a zárt és nyitott térben, mint egy hangszer, a gazdasszony, akinek segítettünk, tanyát ajánlott megvételre, a szomszédjában. F fiatal házaspár egy kislánnyal készült beköltözni Balázspusztára, a tanyaközpontban felépült házukba. A tanyát eladták, megvettem. Azóta írhatnék párhuzamos önéletrajzot. Egy fővárosit, és egy tanyait.

A KONDOR-TÓ ÉS PARTJAIN

1980-ban az én tanyám volt az egyetlen nem termelő tanya a környéken. A Kondor-tó parti tanyasor mögött felépült kiskonyha-istálló épület, és az arra derékszögben álló konyhaszoba, a tanya-belsőt átellenben a másik oldalról záró ólak, csűr, és ahol kellett, a kiegészítő léckerítés, a tanya udvarán a három eperfával, a gémeskúttal, a tanya két oldalában a szántóval és a kerttel, másik oldalában a szőlővel és a jegenyenyárfákkal kerített réttel, akkor még sajátosan jellemzőnek volt mondható. Ilyenek, effélék voltak a környéken a tanyák.

1997-re egyetlen tanya termelt a Kondor-parti tanyák közül, s egy másik kivételével mindet nyaralók vették meg. A tanyák az enyémet kivéve átalakultak, gazdáik komfortossá tették őket, megteremtve benne a lehetőséget mindenre, amihez a városi ember hozzászokott. Én, bár más okokat is találhatnék és sorolhatnék, de valószínűleg azért hagytam meg a tanyámat épp olyanak, mint amilyenek épült, sőt, miután az egyik épület leégett, azért is építettem vissza ugyanolyannak, mert nekem meg épp az a célom velem, hogy másképp élhessek benne, mint a fővárosban. Tanyai termelői próbálkozásaim, mind megannyi kísérlet, ugyanehhez a tanyán másként élni akaráshoz tartoznak.

Az első nagy tanulás és erőfeszítés a szőlőhöz kötődik. Három éven keresztül adott bort a tanyához tartozó 600 négyszögöles szőlő, és még a negyedik év tavaszán is elkezdtünk barátokkal művelni, amikor is inkább az együttlét és a közös munka volt a fontos, mert súlyos volt a leégett ház látványa, és meg kellett erősítenem magam, hogy ne futamodjak meg.

Tisztítottuk a szőlőtőkéket, metszettünk, s szénné égett papírlapokat, jegyzeteket, kéziratokat, pernyét hordott a szél.

1984 tavaszán a józan ész szerint le kellett volna számolni a tanyai élettel. És mégsem ez történt.

Életemben az első a tanya, ami a tulajdonom volt, amit olyannak őriztem meg, vagy olyanná alakítottam át, amilyennek akartam. S ami, mint első magántulajdonom azt is megtanította – bár későn, s így annál jobban – hogy az ember, amije van, azt bebiztosítja.

Hogy biztosításom nincs a leégett tanyámra, s hogy azt kellett volna kötnöm, sőt, hogy néha égnek le tanyák egy-egy korszerűsítés megoldására, csak akkor világosodott meg a számomra, amikor a Szabadszállástól tizenöt kilométerre levő tanyámról – akkor még autó nélkül – eljutottam a szabadszállási tűzoltóságra. A tűzoltófeleség, aki a csengetésemre kijött, rám nézett, és megvárta a mondókámat, hogy a ház teljesen leégett, hogy éjszaka történt, hogy el kellene oltani, ami izzik a falakon belül, hogy nem terjedt át a tűz se a másik épületre, se az ólakra, és hogy jöjjenek, mert szeretnék mielőbb visszamenni Pestre. A tűzoltófeleség életében már tapasztalt, amit tapasztalt, s ahogy tehetetlen ember néz egy bűnösre, mert megítélni van csak joga, de bíraskodni felette nincs, mint egy fenyegetést, ígérte az urát. Majd ő megállapítja, hogy mitől égett le az a tanya.

Tényleg meg tudják állapítani? A tűzoltófeleség kíváncsivá tett. Megtudhatom, hogyan gyulladt ki a tanya? Kérdezgette: valóban meg lehet állapítani? Ettől még gyanúsabbá lettem a szemében. Szóval félek, még kiderül, hogy a tanyát magam gyújtottam fel, vagy gyújtottam fel.

A tűzoltósági jegyzőkönyvvel lehet csak menni a biztosítóhoz. Kialtotta bele a kora tavaszi reggelbe az asszony. S eljött a pillanat, amikor kiderült, két malomba őrölünk.

Attól a hírtől, hogy a tanya nincs biztosítva, a tűzoltófeleség egészen elbizonytalanodott. Attól a hírtől, hogy a tanyát biztosítani kellett volna, én halálra váltam.

Éjszaka elszámoltam magammal, hogy ég a ház, hajnalra, hogy leégett. De, hogy ekkora hibát követtem el, mint tanyatulajdonos, hogy nem biztosítottam, csak ekkor lett érthetővé a számomra.

Honnan kellett volna tudnom? Honnan juthatott volna eszembe? Honnan tudják mások? Mások nincsenek így, hogy egyszer csak lesz ingatlanuk, Önökik honnan van annyi magukhoz való eszük, hogy felkeresnek egy biztosítót, és biztosítást kötnek?

Persze mindezek 1984-ben kérdések. Azóta már ezek a dolgok másképp vannak. A magántulajdon is, az ahhoz való jutás is, és a biztosítás is, úgy is mint tudnivaló. Ez utóbbi ma már a mindennapi reklám.

Miután leégett a tanyám, a felsőház, azaz a lakóház, de a másik, kiskonyha-istálló épület megmaradt, s miután úgy látták a környező tanyabeliek, akkor még többségükben őslakosok, ma már kivétel nélkül osztrák és német állampolgárok, hogy talán nem hagyom el tanyámat, addig kérdezték a helyi biztosító ügynököt, hogy megkötöttem-e már a biztosítást, hogy végül a biztosító ember egyszer a tanyában talált, és megkötöttem. Bár nem igazán volt akkor mire.

Milyen kár, hogy a tanyaiaknak sem jutott előbb az eszükbe. Mielőtt leégett volna. Mikor megvettem.

1984-ben nem csak nekem, és az én tanyám látványa volt különös a környékünkön, a leégett ház miatt, 1984-ben az első tavaszt értük meg, amikor a Kondor-tó kiszáradt medrét is meg kellett szoknunk.

Koradélután indulhattam el a leégett tanyámról hazafelé. A tűzoltók elvégezték a dolgot, rengeteg sok vízzel eloltották a falak között domboruló parazsat. Amikor egyedül maradván nyugodtan megnéztem a tanyát, hogy valóban mindaz megtörtént-e benne az elmúlt fél napban, amiről azt hiszem, hogy igen s nem túl sietősen, de nem is lassan a tó irányába vettem az utam, a tó hiánya ugyanolyan erővel markolta össze a gyomromat, mint éjszaka a tűz, és tanyától búcsúztomban a kiégett házhely. Mintha kibombázták volna. Telitalálat.

A tó, a szikes tó nem jutott elég csapadékhoz télen. A szikes tavak feltöltődnek, kiszáradnak. Mindig csak az esőn, a havon, főleg a havon múlik, hogy a medrük megtelik-e vízzel, és a napon, a szélen, hogy mennyit szárít ki belőle.

1980-ban, amikor a Kondor-tavat először láttam, nehezen tudtam volna elképzelni róla, hogy lesz még száraz is a medre. Hiába mesélték a tanyasiak, hogy nagyon sekély a tó vize ehhez képest meg ahhoz képest. Azt is nehéz volt elképzelni, hogyha csatorna, ami végig kacsaringózza a tájat, annak érdekében épült, hogy a tó vizét elvezesse. Merthogy a tó olyan magas volt, hogy elöntötte a tanyákat. A Garzó-tanyát kivéve. Ami egy kis dombon, jobban mondva egy kis halmon épült, s a környék legszebb tanyája volt. S akkor a módos ház körül ott úszkáltak a kacsák.

1984-ben ott állt a meder szárazon. Ki tudta volna ezt előre elképzelni, hogy a tó nem lesz. S hogy mindez nem lesz.

A leégett tanyámat magam mögött hagytam. Jobbomon a tómederrel a köves úthoz közeledtem. S a baloldali utolsó tanyában, a köves út felőli elsőben, szólt a lakodalmas muzsika. Hallottam már a tanyáról, útban is, de csak most értettem meg a jelentését.

Lakodalom van. Egy pár közös életre készül, új életre. Nekik is örökké emlékezetes lesz ez a nap. Ahogy nekem is a tűz napja. Ami megfordította a sorsomat.

A Kondor-tó 1984 tavaszára kiszáradt a köves út felőli medréből. 1987-re kiszáradt a Fülöpháza felőli medre is. Előtte ősszel még emlékeztetett kis tótükrével, sárgára kiégett nádjával, fehérre száradó partjával valami mesébe illő, szerelmeseknek való helyre. Aztán éveken át felröppent a hír a feltöltéséről, s kanyargott a környéken a történet, szállt szájról szájra. Jönnek az amerikaiak és feltöltik. Jöttek a mesék szerint más népek is, csak ténylegesen nem jött senki. Már azt is kitalálták, hogy azon a csatornán keresztül, amelyiken annak idején elvezették a tó felesleges vizét, most vissza fogják vezetni a tómederbe, s akkor 2000 tavaszára – amikor már nem volt ember a környéken, aki hitt volna abban, hogy újra lesz tó, s egy csapat gyerek úgy nőtt fel a környező falvakban, hogy legelőnek ismerte a medret – újra lett víz.

Mesélik, hogy már november–december táján megjelentek a víztükrök a Kondor-tótól délre, hamarosan utána az Alsó- és Felső-kondor is töltődni kezdett. Az Alsó-kondor sekélyebb vize miatt három héten keresztül még szivattyúzással is próbálkozott a Nemzeti Park, hogy a köves úthoz közeli meder is megteljen, de ez nem vezetett eredményre. Ezzel szemben a Felső-kondor hamarosan bőséges vízből az áteresszen megfelelő vízmennyiség került át az Alsó-kondorba is. A tó elvezető csatornájának zsílipjét lezárták.

Már a húsvét utáni héten hatféle réce telepedett a tóba, és megérkeztek a szárcsák, a vöcsök, s vízre találtak benne a törpegémek és a gólyatöcsök. Helyét kereste a nádi rigó, s a régi esti séták emlékére, nyárra a tó körüli gyalogutat keresztezve megjelentek a csörtetve inni igyekvő sünök.

S ez a víz 2000 nyarán akkorra, hogy fürödni lehet benne. Mint félszáz évvel ezelőtt.

A tizenkét éves Domokos, akit a tanyai tűznek köszönhetek, s akivel negyven évesen lettem anyává, először lát vizet a pusztán. Húsvétkor hullámzik, mint a tenger.

A Kondor-tó vízválasztónak számított és számít a területen. Közigazgatási értelemben is. A tótól Kerekegyháza felé eső részek Kerekegyházához tartoznak, a tótól Szabadszállás felé eső részek Szabadszálláshoz. Így amikor 1980-ban Kondor-pusztán voltunk jurta építeni, akkor Kerekegyháza felől hozták a postánkat, a tanya pedig, amit a tanyaszomszéd gazdaasszony ajánlott, akihez gazolni-kapálni jártunk, lévén a tó másik oldalán, a balázspusztain, Szabadszállás felől kapja a postáját, s oda jár ügyeit intézni.

Ahogy jómagam mentem a tűzoltókért, és egyéb papírdolgaimat rendezni.

A tó tizenöt kilométerre van Szabadszállástól, és kilencre Kerekegyházától. Akinek ügyintézni valója van, ugyanazzal a Kecskemét – Szabadszállás között közlekedő busszal utazhat ide is, oda is, azzal a különbséggel, hogy Szabadszállásra reggeli járáttal kell elmenni, legjobb az „iskolásbusszal”, amelyikkel iskolába jártak a környékbeli tanyasi gyerekek. Amíg megvolt, a balázspusztai tanyaközponti iskolába, alsó tagozatba. Amíg megvolt, a Szőlőskerti, felső tagozatba.

Amióta pedig egyik sincs meg, a szabadszállásiba. De járnak most már a tanyaközpontból, ahonnan azelőtt csak a szabadszállási volt az elképzelhető irány, a fülöpházi iskolába is, ugyanezt a buszjáratot használva.

Szabadszállásra menni ügyintézni reggel lehet; Kerekegyházára, ha csak egy papírt kell bevinni vagy gyors ügyintézésről lehet szó, elég bemenni a délivel, és egy bő órán belül meg is lehet fordulni.

Ezt a lehetőséget használta bevásárlásra, de a hét majd minden napján Slíz Imre bácsi.

Amelyik napon nem ment be Kerekegyházára, azon a napon a postásokat várta meg a postaládáknál. Dél előtt egy negyedórával van az érkezési idejük és kivárájk a delet, akkor indulnak visszafelé Szabadszállásra. Slíz Imre bácsinak élete utolsó éveiben ezek a buszozások és postaládáknál való találkozások adták az emberekkel lehetséges biztos érintkezéseket. S miután Slíz Imre bácsi élete végére szinte teljesen megvakult, ellenére annak, hogy még egy szemműtétnek is alávetette magát, abban biztos lehetett, hogy már a buszra felszállásakor gondjukba veszik az emberek, s megkérdezik tőle, hogy telt a napja, hova megy, mi a kerekegyházi programja.

Slíz Imre agglagényként élte le az életét, s annak a Slíz családnak volt lezármazottja, amelyik jó módúnak számított a környéken, s amelynek nem egy férfitagját nagyra tartották.

1980-ban a Kiskunsági Nemzeti Park tanyájában jurta építve, és a környéket járva, ismerkedve, hamar kiderült, hogy az a tanya is, amelyikben lakunk, Slíz tanya volt. S. Nagy tanyának hívták, az volt a rövidítése.

Slíz Imre bácsi nem egyszer elhozta a tanyánkra a postánkat, s egy kávé vagy egy pohár bor mellett órákig elüldögélt. Az első években sokat beszélt nekem magnóra, az életéről, a környékről, ezeket mind gondosan legépeltem, ő meg úgy olvasta minden oldalát, mint egy regényt. Amikor a tanyai ház leégett, benne égtek az ő emlékezései is. Ott fújta egész tavasszal a szél a fekete lapokat, lapdarabokat, fönnakadtak a szőlővesszőkön, a bokrok alján.

Slíz Imre bácsi akkor ment el a tanyámon megnézni a leégett házat, amikor nem voltam ott. És akkor került elő legközelebb nálunk, amikor felépült az új ház. Akkor már kicsit vaksi volt, de amit nem látott jól a szemével azt megtapogatta, és érezte úgy. Nagyon intelligens ember volt. Éveken át neki köszönhetően nem esett szét egy fiatal család, mert ő öntötte a lelket a fiatalasszonyba, s mert az ő háza volt a hozzájuk legközelebbi, ő szaladt asszonyért is a másik szomszédba, amikor a fiatalasszony otthon, a tanyájukban megszülte első gyermekét.

Aztán a második gyerek megszületése után otthagya a fiatalasszony a férjét, vitte magával a két gyereket is, haza a szülőkhöz. Slíz Imre bácsi véleménye szerint nem lehetett másként.

Aztán, amikor ugyanez a férfi újra megnősült, s most magához való asszonyt adott neki a sors, Slíz Imre bácsi az új feleségtől visszakapott minden szolgálatot, amit csak valaha a családnak tett. Ha az mindjárt egy másik asszonnyal való család volt is.

Az új asszony talált rá Imre bácsira a házában, néhány napos holtan. Megmosdatta, felöltöztette, eltemették. A balázi temetőbe, a kövesút bal oldalába, a katolikusok közé.

A másik oldalán a reformátusok nyugosznak.

KEREKEGYHÁZA ÉS KÖRNYÉKE

Nehéz lenne megállapítani, hogy a vidéknek a népe mely, ha megkérdezik, kunnak tartja magát, hányad részében kun valóban. Talán Kerekegyháza környékén nagyobb részében jász, mint amekkorában kun. A Slízok svábok. És dokumentumok is vannak, amelyek arról tanúskodnak, hogy svábok is települtek a környékre. Mindenféle más nemzetiségű népcsoportok között. Merthogy a kerekegyházi lakosság a vidék egyik legtarkább népessége. S következik abból, ahogy a település létrejött.

Országszerte hirdették a települési lehetőséget, s arról a monarchia minden részében tudomást is szereztek. Az 1850-es évek végén történt mindez.

És ugyan a leteleplők többsége magyar volt, főleg Hevesből, Jászságból, onnan is elsősorban Jászárokszállásról, de jelentős számban érkeztek svábok Soroksár és Bercel környékéről, és tótok Trenycsény megyéből. Sőt még csehek, morvák és sziléziaiak is. A kerekegyházi kunok, azok kunszentmiklósi és fülöpszállási származásúak.

Az alapítási jegyzőkönyv név szerint is felsorolja az első letelepült lakosságot, amely nemzetiségi megoszlására nézve a következő képet mutatja. 227 letelepültből 64,4% magyar, 23,3% szláv és 16,3% német.

Nem volt szokásos ez a népesség tekintetében vegyes kép a vidéken. S ezzel függött össze, hogy még csúfnevet is kapott a falu. Kecskeméten és a szomszédos községekben Kukáliának nevezték el Kerekegyházát, mert a kevert ajkú népesség, a különböző nyelvű lakosság nem nagyon értette meg a kezdetekben egymást, s úgy mutogattak egymásnak, kiegészítve a beszélt nyelvet az internacionális jelekkel, a metakommunikációval, mint a kukák.

Kuka emberek gyülekezetének országa: Kukália.

Aztán persze az idegen ajkúak meglehetősen hamar elmagyarosodtak.

Ha kerestem a vidéken, hogy kunnak tartják-e magukat az emberek, azt tapasztaltam, hogy aki egyáltalán foglalkozik azzal, hogy milyen népcsoportba tartozik, az úgy véli, hogy kun lehet. Erre a kun kalap számukra a legmeggyőzőbb bizonyíték. Vannak emberek, akik emlékeznek rá, de vannak olyanok is, akik még hordták.

Nekem néha az volt az érzésem, hogy a népnév kiejtése a táj nevében hat. Ezek az emberek a Kiskunságban élnek, és amivel a földek magántulajdonba vétele óta sokat vesződtek, s aminek a nevét ezért sokszor kimondták, az a Kiskunsági Nemzeti Park volt. A Kerekegyháza–Szabadszállás–Fülöpháza térségben itt is, ott is a Kiskunsági Nemzeti Park tábláival lehet találkozni. Védett terület. Kiskunsági Nemzeti Park. Védje és óvja természeti értékeinket!

Aki kunnak vallja magát, az büszke rá, hogy kun. Tud is valamit arról, hogy mi fűződik a kunokhoz, akár a régi idők történelméből, akár a múlt századból.

De egy kicsit úgy is van ez a kun néphez tartozás, vagy az ezzel való foglalkozás, hogy ahhoz azért kell valami kiváltó ok, hogy szóba kerüljön. Kell valami hatás, hogy a kun öntudat éledjen. S tapasztalataim szerint, hogy ez megtörténik, ebben mindig valami író-olvasó embernek van szerepe, s ez esetben nagy szerepe van Kerekegyháza református lelkészének. Ő értelmiségi életformát tudhat magáénak, s gyülekezetére el nem hanyagolható. Amikor a református lelkész munkáját ezen a helyen megkezdte, fel-

készült a táj történelméből, s megkísérelt minden írott forráshoz hozzájutni, ami csak közelebb vitte ehhez a néphez.

Kolozsvári nagytiszteletű úr ismeri Vincze Ferenc magyar királyi tanár *Kerekegyháza gazdaságföldrajza* című közleményét is, amelyet a debreceni Tisza István Tudományegyetem Földrajzi Intézete adott ki Debrecenben, 1942-ben, s mindazt, amit abból meglátása szerint érdekes és érdemes felemlíteni a tájról, a népről és a nagyszerű cselekedetekről, megteszi. S ahogy családi fénykép-nézegetéseknek és a családi történetek újramesélésének megvan a hatása, olyannyira, hogy egy idő után nem tudja az ember, hogy arra emlékszik-e, amikor a dolog megtörtént vagy csak egy emlékezésre, jelenvalókká lesznek, mert jelenvalóvá lenni képesek múltbéli dolgok. S mint minden dolog, mely jelenvaló, hat.

Így van ez az értelmiség szerepével és formáló erejével. Még akkor is, ha keveset és egyre kevesebbet beszélünk, és egyre kevesebbet akarunk tudni róla.

A történelem is csak az uralkodókat, a hadvezéreket, legfeljebb az anarchistákat és lázadókat emlegeti fel. Az értelmiség, amelynek tagjai megnevesítve csak uralkodók tanítóiként fordulnak elő, névtelenül teszi a dolgát, elhivatottságában. Nem ismerjük egy-egy közösség mozgásainak erjesztőit. Csak azt tudjuk, hogy voltak, vannak.

Nem tudhatjuk, kinek-minek köszönhetően képelték úgy, illetve voltak meggyőződve 1860-ban Kerekegyháza lakói arról, hogy birtokában vannak mindazoknak a jogoknak, amelyekkel a többi jászközségek rendelkeznek. Merthogy jegyzőt, bírót neveztek ki, melléjük tizenkét tanácsost választottak. S csak a járási kapitány közbelépésére mondtak le mindenről. Úgy, hogy a járási kapitány a pecsétjüket elkobozta, s a választást megsemmisítette. Népgyűlésen hirdette ki, hogy majd, ha bizonyosságot tesznek arról, hogy megérték az önállóságra, akkor kapnak önkormányzati jogokat.

A korabeli feljegyzések szerint erre nyugodott meg a falu.

Vajon ki volt, aki a falu népét irányította és segített nekik, hogy amit muszáj elviselni, azt el tudják, s mégis úgy, hogy ne mondjanak le bizonyos dolgokról egyszersmind. Mert a kapitány nem csak az előírásoknak megfelelően járt el, önkényeskedett is. A magyar tanító helyébe német tanítót állított. S egy ilyen cselekedetnek, túl a tényen, még az a jelzés-értéke is megvan, hogy prezentálta: megteheti.

1862-ben újra felborult a rend, az elmozdított vezetők ugyanis azt állították, hogy tizenöt évi adómentességet ígértek nekik, s ezért az adófizetést megtagadták. Az adót katonai erővel akarták behajtani.

Az 1862-es népgyűlés elérte, hogy a kapitány által megbízott vezetőt felmentették állásából, és pusztabírónak Farkas Jánost választották meg, melléje választva a tizenkét tanácsost is.

Ki lehetett Farkas János? S mi lehetett az, ami miatt a nép körében bizalmat élvezett? Jó lenne többet tudni Farkas Jánosról, mint amennyit tudunk.

KEREKEGYHÁZA-PUSZTA

Ha a tanácsi és termelő szövetkezeti rendszertől kezdve a terület a Kondor-tó választotta széjjel, egyik oldaláról kerekegyházi, másiktól szabadszállásivá, és tartozott a terület a tó másik végén Fülöpházához, három részre szabdalt volt akkor is, amikor három város vette meg a pusztát, s nevét is háromféleképpen használták. Volt Jász-Kerekegyháza, Kunkerekegyháza és Fülöpszállási-Kerekegyháza vagy másképpen Fülöpháza, ahogy nevezik a települést ma is.

A helyzetet a redemptio, a megváltakozás hozta létre. 1702-ben I. Lipót eladta a német lovagrendnek a három jászkun kerületet, s az még, mielőtt Mária Terézia királynő engedélyezte számukra a zálogösszeg visszafizetését, a pesti rokkant katonák házára szállt, így régi szabadságaikat a rokkantak házatól kellett visszavásárolniuk, a királynő abbéli feltételeivel, hogy országos felkelés esetén fegyvert fognak és 1000 lovas katonát állítanak ki.

Az adománylevél a jászkunokat a hármassal kerület valamennyi városa, községe és pusztája birtokosává tette. A váltságösszeget olyan formában fizette meg a lakosság, hogy valamennyi helységet és pusztát felbecsülték, és a fizetendő összeget ennek arányában osztották el. Minthogy a pusztáknak nem volt állandó lakossága, ezért ezek nem is válthatták ki maguknak, hanem valamelyik város vagy község váltotta magához. Kerekegyháza-pusztát ekkor váltotta meg Jászárokszállás, Kunszentmiklós és Fülöpszállás. A jászkun váltságdíjnak 1/50-ed része volt a kerekegyháza-pusztái. Azért csak ekkorra volt, azért nem volt területnek nagyobb értéke, mert a puszták lakatlan legelő volt. A redemptio alkalmával Jászárokszállás a puszták keleti 3/6-át, Kunszentmiklós az észak-nyugati 1/6-át, Fülöpszállás a dél-nyugati 2/6-át váltotta meg.

Kerekegyháza, a település létrejötte is e három város elhatározásán múlt, meg a Jászkun főkapitányság jóváhagyásán, meg a három város közül Jászárokszállás áldozatvállalásán. Ezért, hogy a községet nem a három rész találkozásánál jelölték ki, hanem a jászárokszállási rész közepe táján. Az árokszállási küldöttség 200 hold földet jelölt ki a kecskemét-szabadszállási

és az örkény–izsáki útvonalak találkozási pontjában. Ez a két útvonal ma a Fő-téren találkozik.

1855-ben született meg a döntés, hogy a három Kerekegyházából tagosítás útján települést létesítenek, s hogy ez meg is történt, s főleg, hogy két év leforgása alatt, egy jászárokszállási földbirtokosnak volt köszönhető, akit Farkas Jánosnak hívtak.

Ezeket a dolgokat tudjuk tehát az 1862-es népgyűlésen pusztabírónak megválasztott Farkas Jánosról. Jászárokszállási földbirtokos volt. És '48-as honvédszázados.

Farkasok vannak szép számmal a vidéken, s lehet, hogy leszármazottak. Nekem egy Farkassal, Farkas Imre bácsival volt közülük többször is dolgom. Apró, vékonycsontú ember volt, s ha eleinte baj volt a tanyámon a nádtetőkkel, el kellett csak mennem érte a birkahodályok-dülőig Szabad-szállás felé, és ha megígérte, hogy eljön, meg is tette, s megjavítgatta a tetőt.

Reggeltől estig kuporgott fenn a nádon, mint egy madár, kis kerek történetkéiben mesélte az életét, és semmivel nem hagyta magát megkínálni, sem étellel, sem itallal, csak azt ette-itta, amit magával hozott. Mintha csak egy, az ételkóstolóját nélkülöző nagyúr lett volna.

Apró volt és méltósággal teli. Hogy honnan volt az a méltóság, hát ezek a nagy titkok az életben. Amikor megismertem, már régen egyedül élt, meghalt a felesége. Aztán hazakerült hozzá egy fia. Néha egy lánya is hosszabban volt vele otthon, mint egy látogatás. Mind belőle éltek. Az erejéből, leleményéből, furfangos eszéből, még talán a pénzéből is. Ami sose lehetett neki sok, talán csak annyi, amennyi épp kellett. Kertjéről, vágni való állatokról a konyhára maga gondoskodott. És maga főzött. Azt a pénzt, amit a munkájáért gondolt, abból a pénzügyi rendszerből állapította meg, amelyben az ő élete telt. A munkájáért filléreket kért.

Akkor halt meg, amikor a nádtetőm nem volt tovább toldozható-foldozható. Kellott rá egy új. Farkas Imre bácsi soha életében nem csinált új tetőt.